

DISSERTATIO SOLENNIS
SISTENS

2
**CIRCA NITRUM
OBSERVATIONES
PHYSICO-MEDICAS,**

^{QVAM}
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WILHELMO,
PRINCIPE BORUSSIÆ, MARCHIONE BRAN-
DENBURGICO, RELIQUA,
IN ACADEMIA FRIDERICIANA,
GRATIOSISSIMO FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,
PRÆSIDE

DN. FRIDERICO HOFFMANNO,
CONSILIARIO ARCHIATRO ET PROFESSORE REGIO
h. t. DECANO SPECTATISSIMO,

*DOMINO PATRONO, AC PROMOTORE SUO
omni Observantiæ atque Honoris cultu ætatem colendo,*

PRO GRADU DOCTORALI,

*Summisque in Arte Medica Honoribus, Insignibus ac Privilegiis,
More Majorum Solenni obtinendis,*

Ad d. Aug. M DCC XII. horis ante & pomeridianis

IN AUDITORIO MAJORI

Publico Eruditorum Examine submittet

FERDINANDUS GEORGIUS NARCISSUS,
Vienna Austriacus

HALAE MAGDEBURGICAE,

LITTERIS CHRISTIANI HENCKELII, ACAD. TYPOGR.

DISSERTATIO SOLENNIS
SINGULARES SISTENS CIR-
CA NITRUM OBSERVATIONES
PHYSICO - MEDICAS.

I.

uando benignissimum

Numen in rerum productione
immensæ sapientiæ suæ gloriam
generi humano voluit declarare;
non modo innumerabiles & indole,
specieq; plane differentes res con-
didit; sed cuius, nec Venenis ex-
ceptis, proprias ac peculiare vires infudit, quibus in
mortalium salutem, qui rerum naturalium cognitio-
nem sibi vindicarunt, Medici cum fructû uti possint.
Meditatione vero paulo diligentius circumducta de-
prehendimus, nonnulla dari corpora, quæ præ aliis sin-
gulari virium prærogativa atque eminentia sunt instru-
cta, quæque in salutarem mortalibus usum variis modis ac

rationibus cedere possint præsentissimum. Quod si locus esset exemplis, possemus ex lapidum familia allegare ipsum magnetem, cujus in attractione ferri; in conversione ac inclinatione ad polos; nec non in acus mirabili hoc lapide tactæ pro diversitate regionum à polis declinatione mirabilis efficacia omnem humanum captum ac rationem longissime exsuperat. Ex Metallis caput extollere videtur mercurius, qui simile quid in tota rerum natura non habet: Est liquor siccus, gravissimus, saporis & odoris expers, nihilominus penetrantissimæ in omnis generis corpora etiam solidissima metallorum virtutis, cujus destructionem frustra hucusque chymix filii moliuntur.

Enim vero ex salium tantum ordine placet iam producere Nitrum, cujus eximiam indolem ac proprietatem nec non saluberrimum magnis in morbis usum præsentis specimine paulo attentius evolvere allaborabimus. Cui instituto, ut annuat Divinum Numen preces devotas nuncupamus.

II.

Equidem jam olim superioribus annis quædam de hac nobili materia commentati sumus, nihilominus laboris pretium ac fructum doctrinæ non pœnitendum futurum existimamus, si peculiare quædam observationes circa hujus salis naturam usum & modum operandi ingeniosioribus insinuemus. Primum vero considerari oportet, nitrum esse summe volatilis & simul fixissimæ indolis. Volatilitatem arguit ejus genesis, quæ ex aere elementorum subtilissimo, nec non ex materia profapia animalis longe teneriori perficitur. Nitri
terræ

terræ foetum esse, ex qua demum prodeat in aquas & fontes frustra adhuc creditum & inter Physicos male fundata opinio fuit. Etenim illud, cujus veteres multo saepius mentionem injecerunt, plane à nostro inflammabili differentis est ingenii, siquidem ex hoc ne tantillum ignei volatilis spiritus elici posse, sed extrema ignis tortura, ceu fixum sal alcalicum remanere, chymiaè peritioribus non amplius est obscurum: neque ulla observatione solida confirmatum habemus, verum nitrum inflammabile ex terra erutum, vel ex aqua fuisse productum. Qui thermarum & acidularum elementa scrutantur, sine ulla solida ratione inter hæc nitrum collocant nostrum, quo, si intellectum voluerint sale alcalicum, qui ab evaporatione aquarum salubrium multarum relinquitur, veterum potius nitrum quàm nostrum inflammabile esset dicendum. Inflammabile, quo nos hodierno tempore utimur, aërem serenum purum, cujus usura omne animantium genus fruitur, natalem agnoscit, adeo ut quo aër ficcior, quo compressior ac serenior sit, eo proventum nitri majorem, quo vero humidior, magisque rarefactus eo minorem ejus copiam subministret: Et hæc est causa, cur frigidiora Muscoviaè loca & orientales ac boreales æstivo tempore nostram atmosphæram occupantes venti copiosum & purissimum nitrum animantium excrementitia & putrefactæ aut alcalinæ terræ ingenerent. Meretur etiam attentionem, terram, ex qua nitrum fuerit extractum, in loco umbroso cumulatam septem semper annorum spatio de novo ab imprægnatione aëris nitrum copiosum præbere, utpote aeris fluidum te-

nerrimis sulphureæ simplicis indolis moleculis imbutum esse, tot revificationes salium vitrioli, aluminis, salis cujusdam medii instar arcani duplicati, nec non generatio sulphuris ex aëre plenissime evincunt.

Terra, quæ minera nitri est, tenerioris & sulphureæ indolis esse debet, arripit ex hoc ipso catholico fluido tenerrimum sulphur & subtile æthereum acidum, quod demum collectum & unitum nitrum nostrum, quod salium recte princeps dicendum, constituit. Et hinc jam amplius nullus dubitandi locus est; cur igni immissum totum volatile fiat, & deflagret, quemadmodum ejus spiritus sive beneficio olei vitrioli, nitri texturam intime referantis, sive cum simplici bolo destillatus & concentratior redditus totus in fenum incercibilem, vel leviter aere ac calore admissio resolvitur. Hujus spiritus penetrantia longe apparet illustrior, quando cum oleis destillatis paulo gravioribus, ut sunt oleum cinamommi, caryophyll. lign. sassaf. mixtus in apertissimam flammam resolvitur, exiguo si experimentum rite successerit, tam spiritus quam olei vestigio relicto. Quamvis vero hoc modo ex mobilissimis aëreo-æthereo-igneis partibus nitrum sit compositum, nihilominus, quod mirum videtur, fixissimæ est indolis; stat in igne fufum per aliquot horas sine aliqua molis & ponderis diminutione, neque ipsa flamma potest ejus texturam resolvere, quod tamen prompte fit, si vel pauxillum terræ ignitæ sulphureæ fixæ massæ adjiciatur.

III.

Deinde & hoc est in compositione hujus salis mirabile

bile quod ex penetrantissimo volatili corrosivo acido nec non fixissimo igneo caustico alcali sit conflatum. De ejus spiritus acidi volatilitate & penetranti corrosione, jam mentio facta est: Quomodo vero nitrum ferme totum levi encheirisi portione videlicet æquali reguli antimonii adjecta per vehementiorem calcinationem in fixum causticum alcali mutetur chymicis est notissimum. Præparari hac ratione solet Tinct. sic dicta Antimon. acris, quæ inter diuretica haud difficulter omnibus palmam dubiam reddit, hæc pure est alcalina (quod patet evaporatione spiritus vini) tanti vero ardoris ac acrimoniæ, ut guttula etiam linguæ admota vesicam excitare idonea sit.

IV.

Tertio loco singulare in nitro & hoc ipsum videtur, quod uti jam dictum, parari ex eo possit spiritus acidus summe corrosivus volatilis & itentidem sal alcali fixum maxime causticum; nihilominus virtute gaudeat eximia, septicam, adeoque virulentam corrosivam indolem omnium fere corporum tollendi eamque in propitiam temperatam & salutarem reducendi. Regulinae Antimonii substantiæ, & quod cum hac participat sulphuris antimonii vis vehemens atque emetica, iis qui leviter saltim chymiam salutarunt, non est incognita, & quam facile hæc sola adjectione nitri in debita dosi per ignem in mite & temperatum remedium, blande sudorem movens, transmutari possit perspectissimum. Mercurii, Arsenici, Cobalti, Wismuti, virulentia chymix peritiores nitro cicurare consueverunt. Cupri sa-
porem

porem amarum metallicum stiptico corrosivum vna-
cum virtute drastica nitrum cum vitriolo Veneris con-
venienti quantitate mixtum & fusum immutat. Ex a-
nimalium Regno infecta pleraque sale acerrimo vesicas
excitante constant, hujus vim perdomare nihil magis a-
ptum est, quam mirabile nostrum sal, in forma sicca, si in-
time cum ipso misceatur. Tuto sic utiliterque can-
tharides, aliaque similis notæ corpora sine ullo damno
offeruntur etiam sensibilibus ad urinæ difficultatem
expediendam, modo cum prudentia, causis mali per-
spectis, adhibeantur, nihil vero periculi habent, si tan-
tillum camphoræ, quæ inflammationis eximia victrix
est, adjiciatur. Prostant inter purgantium genera valde
drastica, quæ imprudenter sumpta mire genus nervo-
sum exagitant & sæpiuscule in ventriculi tunicis inflam-
mationem movent: ex quorum censu sunt gummiguttæ,
scammoneum, resina Jallapp., Colocynth., & quæ ejus-
dem sunt naturæ e. g. Elaterium, Esula, quæ etiam ex-
trinsecus apposita, vesicas excitant. Perit horum cau-
stica vis vel certe mitigatur, quando cunque cum
nitroso sale ineunt connubium. Et revera si ullum ge-
nuinum corrigens purgantium datur, quod æstum,
spasmm, inflammationem à delicatis & sensibilibus
membranis averruncat, certe nitrum est: Aloe laxantis
ac balsamicæ alioquin virtutis, per sal acre subtile, quo
pollet, non semel vasorum anastomoses suscitavit, hæc
vero benignior & propitia magis redditur nitri mixtura.
Bilis omnibus animantibus ob vim suam deterforiam a-
maram, balsamicam naturalem medicinam præbet, sine
qua nullum ex animantibus diu salvum ac incolume
per-

persistere potest ; hæc, si vitiatum congestionem acrimæ sordium in succis retentis, venenæ partes implet, molestia generis nervosi insultatione, plurimis, ardoris nempe, anxietatis, inquietudinis, enormis evacuationis, atrocis doloris indicibus manifestanda ; ad hanc malitiam corrigendam, an ipso nitro modeste dosi sumpto detur præstantius remedium, merito dubitamus.

V.

Ulterius attentione perquam dignum est, nitrum esse sal inflammabile, sed tamen nihil hoc ipso universum corpus nostrum refrigerare potentius. Hujus frigoris sensus, simul ac linguæ admovetur, cognoscitur ; multo magis autem in vehementissima corporis incallescencia ejus effectus, interius si sumatur percipitur, quapropter nitro nullum datur excellentius antifebrile, nullum, quod tam cito, tam tuto æstum febrilem temperet & omnis ex eo pendentes effectus simul exstinguat. Meretur hanc in rem adduci egregius locus ex Angelo Sala Myrotech. Sect. V. pag. 778. Nitro in febribus quotidianis & chronicis tertianis item hemitriteo putrido maximo cum successu utimur. Ægrotis enim convenienter ante purgatis, si bis aut ter duabus vel tribus ante paroxysmum horis nitrum, servatis iisdem in loco moderate calido offeratur, morbi ideam ita immutat, ut brevi sequatur sanitas. Uti vero omnia alia refrigerantia, ex quibus acida eminent, sanguinem & succos corporis nostri inspissant & coagulant, ita contra nitrum potius totam humorum massam fluidiorem reddit. Pul-

so coagulato & nigricanti solutio nitri infunditur, pro-
 tinus enim hæc ipsa instar liquoris alcalini sanguinẽ reddit
 fluidiorem, nec non minio quovis elegantio rem colorem
 ipsi conciliat. Ex quo intelligitur quam præstans sit ejus
 usus ad deprimendũ corporis æstum, quamq; longe magis
 exoptandus præ omnibus aliis refrigerantibus acidisque,
 quæ coagulationem humorum vitæ & sanitati infensam
 inducere solent. Eam quoque ob causam nullum sal
 videtur naturæ animantium magis congruum, quam
 laudatissimum nostrum nitrum. Nota sunt experimen-
 ta, quæ circa sanguinis transfusionem curiosiores olim
 instituerunt, varii generis liquores in animalium venas
 infundendo, ubi compertum fuit, ab acidis non minus quã
 alcalinis infusionibus animalia fuisse extincta, diverso quidẽ
 effectu, siquidem acida nimiam coagulationem, alcalia
 vero nimiam fluiditatem in sanguine reliquerunt. Ni-
 trum vero sine ullo damno legimus injectum à *Malpig-
 bio in Tract. de Polypo cordis Tom. II. pag. 380.* qui fate-
 tur se nitri soluti 6. unicas cani robusto in venas jugula-
 res infudisse, nulla admodum insigni mutatione secuta,
 præterquam quod urinæ copia ex eomajor provenerit:
 Adeoque mixturæ sanguinæ nitrum valde conveniens
 est. Quare *Verulamius in Histor. Vitæ & Mortis* non du-
 bitavit nitro assignare virtutem vitam prolongandi
 si multo sæpius ad i. scrup. pro dosi exhibeatur. Quin
 videtur quoque hoc ipsum humano sanguini formaliter
 inexistere, quod vel ex eo cognoscitur, quod san-
 guis exsiccatus & pulverisatus carbonibus injectus, in-
 star nitri injecti igneam quandam ebullitionem efficit.

VI.

Præterea adest ipsi nitro peculiaris vis ac proprietas putredinem à corruptibilibus arcendi. Cognitæ sunt eximiæ in hac re vires salis communis: dubius verò sum, an non nitro prærogativa præ sale communi in præservatione corporum sit concedenda? Bene memini ego Præses, me ante plures annos sanguinem e vena extractum cum liquore nitri mixtum per longum tempus fluidum sine ulla putredine eleganti spectaculo in Thermometro multorum oculis exposuisse. Neque prætermittendum est, carnes animalium nitro solo vel cum sale communi mixto conditas diu elegantissimum colorem eumq; rubicundū etiam post coctionem retinuisse; cujus phænomeni hæc videtur ratio, quod sal istud sanguinis in minimis vasculis adhuc contenti colorem rubicundum magis exaltet. Ex hisce clarum fit, nitrum putredini, quæ sæpe primis in viis consistit, & in totius corporis sphæram vires suas spargit, adversum esse, & capropter in putridis febribus, & in vermibus infantum cum fructu posse exhiberi.

VII.

Circa usum medicum hoc maxime scire convenit, quod nostrum sal interne sumptum omnis generis excretiones videlicet per alvum, per urinam, per sudorem egregie promoveat. Unica nitri depurati uncia, soluta in aqua, alvum lubricat & nonnullis aliquot sedes movet, quod majori effectu facit, quando infusis vel decoctis laxantibus ex tamarindis & fol. Senn.,

manna, debita quantitate admiscetur. Quod si liquor inferioribus partibus est infundendus, præsertim in febribus, nitri accessionem plurimum commendamus. Inter urinam moventia nullum medicamentum cognitum est, quod urinarias vias tam prompte expediat, & per has urinæ iter liberum reddat, nec non calculosas æq; dissolvat concretiones, quam laudatissimū nostrum simplex. *Penotus de Medicament. Chym. pag. 57.* calculosis, & qui dysuriam passi sunt, sive sint adulti, sive infantes, sive robustiores, sive languidiores mirifice ejus utilitatem commendat, adeo ut singulis 14. diebus si sumatur, nunquam arenam in renibus nasci posse polliceatur: *Timæus in Consil. Consult. 3.* audivit Batavii à *Prævotio* nephriticum quendam diuturno nitri præparati usu a calculo perfecte fuisse curatum, & *Grülingius in Observ. de Calculo pag. 120.* scribit: satis notum est omnibus, sal prunellæ egregium esse auxilium pro præservatione & curatione nephritidis. Confirmat id quoque D. Præses, qui ad doloris ex calculo ferociam domandam emulsionem ex variis seminibus cum nitro acuatam magno cum emolumento aliquoties adhibuit.

Transpirationem quoque liberiolem & auctiorem in nonnullis subjectis efficit; ubi videlicet vigilia, sitis, & immodicus æstus urget, cutis cortice firmiter constricto eapropter, quia temperat sanguinis æstum, sive intestinam percalidam partium sanguinis agitationem: tali ratione omnia fiunt in toto corpore quietiora; partes nimium constrictæ relaxantur, & ita liber sanguinis ad emunctorium cutis transitus restituitur. Videmus indies in Praxi Medica pulveres præcipitantes nitrosos in omni inflammatione & calore p. n. sudorem eximie move-

movere, id quod secus fit in subjectis segnioribus, frigidioribus cachecticis, quorum vis activa motrix in musculis valde languida est, quam proinde calidioribus & activioribus magis excitare convenit.

VIII.

Est insuper nitrum, egregium & quo non opportunius inveneris, carminativum. Quantum molestiarum ac damni stagnantes & incarcerati interdum in

spasmo constrictis intestinis flatus procreent, obscurum practicis esse nequit, ut tot malorum authores prompte dissolvere & foras proscribere artis sæpius sit.

D. Præles, quod majori successus felicitate se commendet auxilium quam nitrum, vel solum vel carminativis mixtum, non invenit, aperiuntur mox ab ejus usu portæ inferiores & fluctatione ac murmure flatus se ostendunt, & felici exitu ac strepitu se produnt, quod maxime fit, ut arbitror, fibrarum intestinalium constrictarum solutione & relaxatione, quapropter merito ejus usus in colica spasmodica, præsertim biliosa & veteribus sic dicta calida commendatur. Maxime omnium vero hoc remedium hypochondriacis & hysteriacis fœminis magnum præbet allevamentū; spasmi enim & flatus in hisce tantum tragædiam ludunt & malorum ac symptomatum causa ac fons sunt, quibus cunctis abigendis nitrum nostrum admodum est idoneum.

IX.

Inter præclaras quoque laudes nitri non postrema,

sed merito primo loco ponenda est virtus inflammationibus resistens. Nullum vitium œconomix vitali magis insidiatur, quam inflammatio, quæ in morbis peracutis ut plurimum perimit, quando occupat stomachum, anxietas & inquietudo, ubi meninges dolor capitis, phrenitis aut convulsio, ubi pulmonum membranas, periculum suffocationis nascuntur; siquando in aliis interioribus partibus consistit, internorum ardor cum extremorum perfrigatione nascitur. In visceribus sanguineis inflammatio facile abit in abscessus vel in gangrænam. Ad curandam itaque inflammatam partem, nitrum vel solum vel cum pauxillo camphoræ & aliis bezoardicis mixtum omne infert curationis punctum; ut quod hæc medicina non præstat, nulla præstare posse videatur. In Praxi olim *D. Præses* similem pulverem habuit familiarissimum, qua de re legi possunt *animadversiones ejus in Peterium*. Vidimus sæpenumero in pleuritide, phrenitide, peripnevmonia, angina, inflammatione oesophagi, ventriculi, erysipelate, a tali pulvere aliquoties assumpto ardorem, dolorem, sitim, vigiliam, delirium maxima ex parte simul & semel quievisse, blando madore per universum corpus, quod ante erat aridissimum, subsecuto. Extrinsecus quoque cum aliis mixtum inflammatis succurrit partibus. Ita spiritus vini Camphorat. rite paratus, cujus nota est, quando aqua affusa non præcipitatur, solutioni nitri mixtus, addito aceto destillato, erysepelas discutit, immanesque dolores capitis abigit.

X.

Est insuper nitrum inter ea, quæ spasmodicis medentur, præcipuum; Quantas tragœdias spasmodicæ nervosarum partium constrictiones in humanis corporibus excitent, ii, qui morborum illorumque causarum exquisitiorem sibi vindicarunt cognitionem, norunt. Certe hoc haud adeo difficile possunt demonstrare enormes illæ sanguinis profusiones, non aliam fere causam agnoscentes, quam inæqualitatem circuli sanguinis, dum spasmo constrictis vasis in parte quadam minoribus impetus ad alia vicina eorumque ramos ruit, quos nimium distendendo, & eorum oscula aperiendo, larga sæpius in copia sanguinem propellit: hac ratione hæmoptisis, narium hæmorrhagia, nimius hæmorrhoidum fluxus, sanguinis mictus & immodica ejus profusio per uterum generatur. Hisce vitiis si quis recte mederi vult, non alia curandi via debet procedere, quam ut constrictas spasmo partes solvat, relaxet & liberum demum per has sanguinis meatum ac transitum restituat. Huic intentioni, suffragante multiplici experientia, egregie satisfacit nitrum, cujus usum jam tum saniores practitorum in scriptis suis adversus hos morbos plurimum laudarunt: Ita *Riverius Cent. 1. obs. 94.* in lochiis immodice fluentibus, *Cent. 1. obs. 96.* idem author in exsuperante mensium fluxu, *Cent. 1. observ. 94.* in hæmoptisi, *Cent. 1. observ. 83.* in hæmorrhagiis cum febre maligna, *Cent. 2. observ. 18.* nitri usum mirifice extollunt. Et quoniam spasmus frequens subinde causa est suppressæ sanguinis ordinariæ excretionis, quæ fit, v. g. per uterum in scæminis, dum hujus

para

partes constrictæ resistunt sanguinis ad uterina vasa majori impulsui; hinc facile patet nitrum & tali in casu suppetias ferre posse desideratissimas, quare idem *Riverius* insignis hujus remedii patronus in lochiis suppressis Cent. 1. Obs. 80. *Grülingius* in diminutione mensium Obs. 50. hoc ipsum magni faciunt. Dolores sæpissime spasmorum sunt soboles & horribiles illi, qui calculi excretionem solent comitari, vel qui in intestinis consistunt & pro coli afflictione habentur aut pericranium occupant, nitri usu felicissime vincuntur. *Welschius* Cent. 2. curatione ultima refert solo nitro innumeros milites epidemica & castrensi cephalalgia laborantes quondam in Hungaria fuisse liberatos.

XI.

Hæc omnia tametsi in praxi quotidiana obvia sint, & veræ experientiæ respondeant, nihilominus non minus utile quam jucundum erit cognoscere rationem & modum, quo laudabiles hoc remedium effectus in corpore humano præstet ac feliciter perficiat.

Fateor, rem valde arduam esse, medicamentorum vires exquisita ratione cognoscere & demonstrare, ne-tiquam tamen circa cognitionem rerum desperandum, sed ulterius semper progrediendum esse existimo. Experientia enim innixa rationibus & judicium in medicamento applicatione duo sunt, quæ medicinæ veritatem & certitudinem in medendo adstruunt atque confirmant. Faciemus hinc & in præsentī materia periculum, & videbimus, num supra memorati nitri effectus

etus ex uno principio sive agendi fonte possint derivari. Ex omnibus præcipua nitri virtus est calorem extinguendi sive refrigerandi sanguinem, quod quomodo fiat ostendendum est. Calorem omnem in corpore fieri ex sanguinis particularum præsertim sulphurearum intestino agitatisimo, mathematicis, motu vertiginis & circa axin dicto, inter Physicos & Medicos hætenus convenit ita, ut quo celerior & major hic motus sit, à majori attritu ac pressione sanguinis, beneficio cordis & arteriarum, & fibrosarum partium corporis, pendens eo major enascatur calor. Quicumq; itaq; motum hunc intestinum sistere, is calorem quoque p. n. tollere novit; sistitur hic motus, vel labefactatur, quando alia partium sanguinis circa axin se moventium motus fit directo, eaque contraria, quæ est secundum lineas rectas, qui motus secundum modernorum physicorum & mathematicorum sententiam frigoris causa est. Ostendit id inter alia ludricum illud experimentum, dum quando ore halitum foramine angusto facto celerius emittimus, frigus producitur, quando lenius hoc fit calor oritur quinimo non tam materiali principio quam solius motus directioni, acceptum ferendum esse frigus artificialis eaq; curiosa glaciei ipsa in æstate ex aqua productio median- tibus salibus nitro, sale communi sale ammoniac. demonstrat.

Inesse autem nitro talem motum, sive particulas ejus calore solutas motu ferri rectilineo, ex pluribus rationibus colligere est. Nitrum elasticæ & expansivæ esse virtutibus efficacia pyrii pulveris demonstrat, unice ex eo principio derivanda. Ea enim est elateris expansiva natura, ut propellat a se versus circumferentiam vi qua-

dam motrice corpora, porro talē vim inesse nitro confirmat ejus mixtio cum sanguine coagulato, qui mox exinde resolvitur fluidus evadit subsequente colore coccineo & florido. Huic expansioni nitri elasticæ tribuendum quoque est, quod nitrum cum aqua font. mixtum ejus frigus sensibilibiter adaugeat; ex quo colligitur conveniens esse conceptui & rationi, nitrum in corpus sumptum intra fluores expansionem efficiendo, minuere intestinam sanguinis partium percalidam agitationem, & hoc efficit non modo mox prima in regione calidam & intestinam acris bilis cum aliis succis effervescentiam & agitationem infringendo sed & in corde & pulmonibus partium sanguinis sulphurearum majorem ibi æstum provenientem contemperando. Sedato sic intestino calidissimo motu sanguinis relaxantur fibræ à nimio calore constrictæ, oscula ac pori cutis clausi aperiuntur, & sic transpiratio redditur liberior, ut in corpore retentæ agilissimæ sulphuræ partes exhalent, hac ratione calor & sitis sedantur, spasmus tollitur, dolor levatur, & liber excrementorum nec non flatuum ex intestinis exitus præbetur.

Accedit & hoc, quod mitigato calore corporis humidum consumente hoc ipsum postea conservetur, quod demum constrictas antea partes emollit & ulterius relaxat; ut adeo nitrum non modo refrigeret sed & humectet. Dictum quoq; supra fuit, nitrum præservare corpora à putredine, ipsique esse contrarium, cujus effectus debetur identidem expansivæ nitri virtuti, quæ motum intestinum, unionem partium mixti dissolventem, in quo vis ac causa putredinis radicatur, extinguit, ut adeo similem effectum cum frigore in conservanda corporum

textura præstet. Meliorem ac magis distinctam explanationem harum rerum, si quis proferre poterit facile cedere volumus

XII.

Inquirendum ulterius est, unde peculiaris illa nitri proprietas, causticam & vehementem nonnullorum mixtorum indolem perdomandi, eamque mansuefaciendi, proficiscatur, quemadmodum supra mentio facta est, de purgantibus vehementioribus, de infectis acerrimo sale imbutis, de mineralibus, veneni naturam præ se ferentibus, quorum omnium vim vehementem ita temperat ac corrigit, ut terrere medicum propter periculum inde expectandum amplius nequeant. Ratio hujus effectus in eo videtur esse collocanda, quod omnia ea, quæ dicuntur agere virulentia, motu valde penetranti agitativissimo, partium acutarum & tenuissimarum, in nervas tensas sensibiliores fibrillas, eas nimium irritando, lancinando, rodendo, id perficiant; quo plus itaque, hujus generis particulae sunt unitæ, & invicem sibi arctius junctæ, eo plus virium, plus potentia, exerunt; & contra, quo magis divisæ, à se disjunctæ, eo plus virium deperdunt. Multiplici experimento confirmatam habemus hanc sententiam, quod non solum omnis generis caustica, sive acida, sive alcalia sint, sed & ipsum sublimatum, quo non datur fortius venenum, sola sufficienti quantitate aquæ communis injecta, diluta, pernitiā vim exiunt: Simili ratione nitrum cum Regulo Antimonii calcinatū, dum expansiva & resolvente sua vi, in igne à se invicem disgregat antimoniales particulas, illarumque arctiorem compagem dissolvit, easque comminuendo subtilizat,

lisat, innocentem, benignam & diaphoreticam virtutem ipsis conciliat. Oportet autem, ut hæc divisio & disjunctio partium sufficiens sit, & ideo duæ vel tres partes nitri ad unam partem Reguli requiruntur; minori dosi si adjicitur, calx antimonii nauseam vel vomitum excitantis virtutis non plane expers redditur; diaphoretica hæc calx bene præparata, modo cum anatica portione nitri & pulveris carbonum fundatur reassumit mox vehementiam rursus antea divisis, partibus arctius unitis atque collectis. Neq; videtur à ratione alienum eodem modo, nitrum, cum purgantibus drastis & vesicantibus, probe mixtum, simili modo agere videlicet earum partes à se invicem disjungendo, ac discontinuando.

XIII.

Ex his dictis & adductis jam apparet, quam nobile nitrum omnium drastorum corrigens sit, adeoque in praxi medica maxime utilitatis futurum; Ita commodissime emeticis, purgantibus, diureticis, sudoriferis fortioribus, admiscetur, quare tutissimum fit emeticum, quando tartari emetici grana duo, miscentur cum lapidum cancrorum granis duodecim & granis tribus nitri: nec non purgantes pilulæ, quæ vario usu se comendant energiæ emergunt, quando Massæ pilularum Avicennæ, & Extracti Panchymagogi Crollii granis decem adduntur nitri grana sex; si præstans expetis diureticum, accipe millepedes & lapidum cancrorum grana duodecim & nitri purificati grana sex. Si bezoardici mineralis grana duodecim miscentur cum grano uno camphoræ & siliis volatilis cornu cervi, nec non nitri granis quatuor, tutissimum habes sudoriferum. Mercuriale si tutum desideras, quod coagulum lymphæ & glandularum infarctum expediat, cinabarim præparatam quæcumque, sive antimonii, sive nativa sit, misce cum nitro & aliis præcipitantibus, en! habebis medicinam in morbis chronicis desideratissimam. Solum quoque non sine magno fructu sedativis, quorum Opium ceu præcipuum ingrediens est, ut Theriacæ cœlesti Laudano opiat. Mass. Pilularum de Cynoglossa identidem nitrum & cinnabarim admiscere; utpote hæc ratione soporosi eorum vis plurimum corrigitur ac temperatur. Sed placet jam

subsistere & meditationi imponere.